

Regional
Center for
Human Rights

Регіональне Угрупування Військ

як форма контролю
Російської Федерації
над Білоруссю

10 жовтня 2022 року російські війська здійснили масові ракетні удари по всій території України, зокрема по цивільним об'єктам та об'єктам енергетичної інфраструктури, що суперечило принципам міжнародного гуманітарного права: розрізнення, військової необхідності та пропорційності.

Під час нападів Лукашенко О.Г. заявив про розгортання "Регіонального угруповання військ" (далі - РУВ) в рамках "Союзної держави" (далі - СД) на території Білорусі та про залучення для цього "не однієї тисячі" російських військових, що було погоджено із Президентом РФ Путіним В.В. ще 7 жовтня 2022 року¹. Про готовність до розгортання міністр оборони Білорусі заявив напередодні - 6 жовтня 2022 року².

¹ Текстова версія засідання військово-політичного керівництва Білорусі з питань безпеки від 10.11.2022.

URL: <https://president.gov.by/ru/events/soveshchanie-po-voprosam-bezopasnosti?openVideo=true>

Публікації промов Лукашенко О.Г. на засіданні військово-політичного керівництва Білорусі з питань безпеки в соціальній мережі Telegram на каналі "Пул першого" від 10.11.2022. URL: https://t.me/pul_1/7033, https://t.me/pul_1/7026

Публікації висловів Міністра оборони Білорусі та Голови Комітету по обороні Державної Думи РФ в соціальній мережі Telegram на каналі "РІА.Новости" від 10-11.11.2022. URL: https://t.me/rian_ru/181158, https://t.me/rian_ru/181272

² Публікація висловів Міністра оборони Білорусі від 06.10.2022 на сторінці медіа "Белта". URL: <https://www.belta.by/society/view/hrenin-o-voennoj-politike-belarusi-tselesoobrazno-ne-brjatsat-oruzhiem-a-sest-za-stol-peregovorov-527792-2022/>

Сам термін навряд чи є знайомим для українців, попри його згадку ще в 1997 році³ та подальше втілення в рамках Союзної держави, що створена в 1999 році. Перші ідеї “союзності” Росії та Білорусі були закладені ще в 1996 році⁴.

Союзна держава являє собою організацію в рамках якої Росія та Білорусь рухаються в спільному векторі у політично та юридично визначених сферах.

Ідея РУВ в рамках СД пояснюється існуванням спільного контингенту Збройних сил Білорусі та РФ, який повинен захищати СД (Росію та Білорусь), хоча на практиці виступає інструментом РФ для реалізації своїх цілей.

Аналіз юридичних документів щодо утворення та функціонування СД дають змогу прослідкувати, яким чином Російська Федерація послідовно встановлювала контроль над Збройними силами та воєнною інфраструктурою Білорусі в рамках РУВ, що фактично стало одним із основних способів тривалої підготовки до сьогоденної агресії.

³ Договір між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про військово-співробітництво від 19 грудня 1997 року. URL: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=29808

Угода між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про спільне забезпечення регіональної безпеки у військовій сфері від 19 грудня 1997 р.

URL: <https://docs.cntd.ru/document/901796828>

Рішення Вищої Ради Співтовариства Білорусі та Росії від 02.04.1997 N 5 "Про загальні принципи військового будівництва та використання елементів військової інфраструктури Білорусі та Росії".

URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_14221/afa46076d945645f35c970120c082daf7ffe0a86/

⁴Договір про утворення співтовариства Росії та Білорусі від 02.04.1996. URL: <https://soyuz.by/dogovor-ob-obrazovanii-soobshchestva-rossii-i-belarusi-utratil-silu-v-sootvetstvii-so-statey-70-chast-1-dogovora-o-sozdanii-soyuznogo-gosudarstva>

Договір про Союз Росії та Білорусі від 02.04.1997. URL: <https://soyuz.by/dogovor-o-soyuze-belarusi-i-rossii-utratil-silu-v-sootvetstvii-so-statey-70-chast-1-dogovora-o-sozdanii-soyuznogo-gosudarstva>

Вже в 1999 році передбачався досить промовистий перелік задач Союзної держави в сфері оборони, який пізніше був доповнений програмою їх реалізації в 2000 році та військовою доктриною СД в 2001 році⁵:

- спільна оборонна, зовнішня та військові політики;
- забезпечення безпеки СД;
- об'єднана система технічного забезпечення Збройних сил РФ та Білорусі;
- спільне оборонне замовлення;
- створення військової організації СД: Збройні сили РФ та Білорусі, які мають функціонувати в складі **регіонального угруповання військ** під спільним військовим управлінням та із виділенням на це промислового та наукового комплексу обох держав;
- координація діяльності в області військового будівництва та спільне використання воєнної інфраструктури;
- спільна мобілізаційна підготовка економік, оперативна, мобілізаційна та бойова підготовки Збройних сил Білорусі та РФ;
- прийняття та реалізація спільних рішень щодо підготовки та ведення воєнних дій.

⁵ Договір про створення Союзної Держави від 08.12.1999.

URL: <https://soyuz.by/dogovor-o-sozdanii-soyuznogo-gosudarstva>

Програма дій РФ і РБ щодо реалізації положень Договору про створення Союзної Держави від 08.12.1999. URL: <https://soyuz.by/programma-deystviy-rossiyskoy-federacii-i-respubliki-belarus-po-realizacii-polozheniy-dogovora-o-sozdanii-soyuznogo-gosudarstva>

Постанова Державної Ради Союзної Держави "Про військову доктрину Союзної Держави" від 26.12.2001 № 8. URL: <https://docs.cntd.ru/document/456089527>, <https://archive.ph/Rjk9t>

Під спільним використанням об'єктів військової інфраструктури був передбачений фактично необмежений перелік об'єктів Білорусі, які остання зобов'язана утримувати та надавати для потреб РФ: пункти управління військами та місця їх дислокації, системи інженерного обладнання, позиції та об'єкти ППО, аеродроми, вузли та лінії зв'язку, полігони, арсенали, бази, склади, підприємства з ремонту військової техніки та інші об'єкти⁶.

Вже тоді, в 1997 році, було закріплено, що регіональне угруповання військ, яке складається з органів управління та підрозділів Збройних Сил РФ та Білорусі, застосовується за єдиним планом та замислом⁷, як виявилось на практиці за російським, але з використанням всіх можливих ресурсів Білорусі, як ми це бачимо сьогодні.

РУВ вірогідно було створено не лише на папері, а й фактично, про що свідчать нормативні акти забезпечувального характеру 2002, 2011 та 2016 років⁸, а також згадана заява Лукашенка О.Г. В рамках цих актів було передбачено створення об'єднаної системи зв'язку для угруповання з використанням ресурсів єдиної мережі зв'язку Білорусі для потреб оборони та безпеки, а також порядок та умови зберігання військової техніки для Збройних сил РФ на матеріально-технічній базі Збройних сил Білорусі.

Більше того, в продовження ідеї РУВ, в 2009 році було створено Єдину регіональну систему протиповітряної оборони РФ та Білорусі із покладенням завдання спільної охорони кордонів Союзної держави. У мирний час система контролюється Повітряно-космічними силами РФ, а в період військової загрози входить в РУВ, де створюється Об'єднане командування. Система, зокрема, передбачає: розвідку, викриття підготовки повітряного нападу, охорона повітряного простору СД, зенітно-військове прикриття об'єктів, передача інформації про рух повітряних об'єктів⁹.

⁶ Угода між Республікою Білорусь та Російською Федерацією про спільне використання об'єктів військової інфраструктури Республіки Білорусь та Російської Федерації на користь забезпечення безпеки держав⁶. URL: <https://docs.cntd.ru/document/901760880>, <https://archive.ph/871N9>

⁷ Угода між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про спільне забезпечення регіональної безпеки у військовій сфері від 19 грудня 1997 р. URL: <https://docs.cntd.ru/document/901796828>

⁸ Угода між Урядом Республіки Білорусь та Урядом Російської Федерації про спільне тилове забезпечення регіонального угруповання військ (сил) Збройних Сил Республіки Білорусь та Збройних Сил Російської Федерації від 25.12.2002. URL: <http://pravo.levonevsky.org/bazaby09/sbor44/text44116.htm>, <http://council.gov.ru/activity/documents/514/>

Угода між Урядом Російської Федерації та Урядом Республіки Білорусь про спільне технічне забезпечення регіонального угруповання військ (сил) Російської Федерації та Республіки Білорусь від 02.11.2016. URL: <https://docs.cntd.ru/document/456039041>

Угода між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про створення та функціонування об'єднаної системи зв'язку регіонального угруповання військ (сил) Республіки Білорусь та Російської Федерації від 19.01.2008. URL: <https://docs.cntd.ru/document/902121025>

⁹ Угода між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про спільну охорону зовнішнього кордону Союзної держави у повітряному просторі та створення Єдиної регіональної системи протиповітряної оборони Російської Федерації та Республіки Білорусь від 03.02.2009. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201711270013?index=0&rangeSize=1>

Ефективність РУВ регулярно перевіряється на військових навчаннях. Зокрема, в рамках навчань "Щит Союзу-2006", "Захід-2009", "Щит Союзу-2011", "Щит Союзу-2015", "Щит Союзу 2019", "Захід-2021" відбулася перевірка здатності Об'єднаного командування РУВ виконувати поставлені перед ним задачі¹⁰.

Варто також відмітити, що про РУВ не забували й напередодні широкомасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 року. Зокрема, 4 листопада 2021 року Лукашенко О.Г. заявив про наміри посилювати РУВ¹¹, а також було оновлено військову доктрину СД, де було підкреслено необхідність підготовки військ та реалізації спільних заходів з нейтралізації військових загроз та відбиття нападу в регіоні. У ній же було підтверджено, що в період військової загрози формується Об'єднане командування, а розгортання РУВ здійснюється за рішенням Вищої Державної Ради СД¹². 10 грудня 2021 року Лукашенко О.Г. погодив План застосування регіонального угруповання військ РФ та Білорусі¹³.

¹⁰ Публікації щодо військових навчань Росії та Білорусі в рамках РУВ.

URL:<https://www.belta.by/society/view/na-poligonah-rossii-prodolzhaetsja-belorusko-rossijskoe-operativnoe-uchenie-schit-sojuza-2011-119980-2011>, <https://ria.ru/2019/10/02/1559363828.html>, <https://ria.ru/2015/10/21/1305697600.html>, <https://www.belta.by/society/view/hrenin-ob-uchenijah-zapad-2021-postavlenye-zadachi-vypolneny-na-vysokom-urovne-460276-2021/>

¹¹ Публікація заяв Лукашенка О.Г. від 04.11.2021 на сторінці медіа "Белта". URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-belarus-i-rossija-vyderzhali-vneshnee-davlenie-i-stanovjatsja-silnee-467959-2021/>

¹² Військова доктрина Союзної держави від 04.11.2021. URL:

<https://postkomsg.com/upload/iblock/18c/%D0%92%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%93%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.docx>

¹³ Публікація заяв Лукашенка О.Г. щодо РУВ від 10.12.2021 на сторінці медіа "Белта". URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-odobril-plan-primenenija-regionalnoj-grupirovki-vojsk-belarusi-i-rossii-419514-2020/>

Вже 17 січня 2022 року було оголошено про позапланову перевірку боєздатності РУВ, що вірогідно відбулася в рамках військових навчань РФ та Білорусі “Союзна рішучість-2022”¹⁴.

Практичну реалізацію наведених документів підтверджує і сам Лукашенко О.Г., який 5 травня 2022 року заявив, що в РФ та Білорусі фактично єдина армія, чого вони не приховують¹⁵.

Таким чином, з моменту створення СД та РУВ було закладено широкі можливості для РФ щодо використання воєнної інфраструктури та Збройних сил Білорусі. Попри визначену “самостійність” Білорусі в рамках СД, військово-політичне керівництво Білорусі стало підконтрольним інструментом РФ в її агресії проти України, що стало можливим завдяки рокам “співпраці” оборонних комплексів.

Наведені факти можуть свідчити про те, що заява Лукашенко О.Г. 10 жовтня 2022 є лише фактичним підтвердженням того, що РУВ було розгорнуто не пізніше 24 лютого 2022 року і принаймні з цього часу його можливості використовуються на повну потужність з боку Росії для здійснення широкомасштабної агресії проти України. У цьому контексті, активізація діяльності РУВ, заява Лукашенка О.Г. та бажання РФ здійснити косметичні юридичні зміни Угоди 1997 року щодо РУВ, висловлене в серпні 2022 року¹⁶, можуть свідчити про підготовку до повноцінного використання Збройних сил Білорусі разом із Збройними силами РФ в агресії проти України, а отже й про потенційне залучення білоруських військових до бойових дій і навіть повторної спроби наступу з північних кордонів України.

¹⁴Публікація заяв Державного секретаря Ради Безпеки Білорусь від 17.01.2022. URL: <https://www.belta.by/society/view/volfovich-proverka-effektivnosti-regionalnoj-gruppirovki-vojsk-osobenno-aktualna-v-sovremennyh-479862-2022/>

¹⁵Текстова версія інтерв'ю з Лукашенко О.Г. від 05.05.2022. URL: <https://president.gov.by/ru/events/intervyu-mezhdunarodnomu-informacionnomu-agentstvu-associated-press>

¹⁶Постанова Уряду Російської Федерації від 18.08.2022 р. № 1433. URL: <http://government.ru/docs/all/142689/>
Розпорядження Президента Російської Федерації від 29.08.2022 № 266-рп "Про підписання Протоколу між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про внесення змін до Угоди між Російською Федерацією та Республікою Білорусь про спільне забезпечення регіональної безпеки у військовій сфері від 19 грудня 1997 р."
URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202208290002>

Regional
Center for
Human Rights

2 Регіональний
0 Центр
2 Прав
2 Людини